

Szabályok közé lehet-e szorítani egy háborút?

Dr. Mujzer Péter

**A háborúzás joga, szabályozása és a valóság a XX.-
XXI. századi konfliktusokban**

Szabályok közé lehet-e szorítani egy háborút?

- Bevezetés
- A szabályozás történelmi előzményei
- Konfliktusok fajtái és a hadi/humanitáriusjog betartása
- A konfliktusok szereplőinek szerepe a hadijog betartásában/betartatásában
- Hadijogi szabályok alkalmazása a 2. világháborúban
- Hadijogi szabályok a XX. és XXI. századi konfliktusokban
- Összegzés

A szabályozás történelmi előzményei

- **Szokásjog**

- Ókor
- Lovagkor
- Újkor
- Ius ad bellum & Ius in bello

- **Hadijog (Ius in bello)**

- 30 éves háború – Hugo Grotius

- **Humanitárius jog - hágai és genfi egyezmények**

- Hágai egyezmény (1899, 1907) – hadviselés módja
- Genfi egyezmény (1947) – résztvevők védelme

Háború definíciójának változásai

• Definíció

- Fegyveres eszközökkel v. más erőszakos eszközzel vívott küzdelem két v. több ország között.
- A klasszikus clausewitzi meghatározás szerint: „ A háború a politika folytatása más, erőszakos eszközökkel.

• Konfliktusok kategorizálása

- Vallási, gyarmati, felszabadító, önvédelmi, polgárháborúk
- Totális háborúk a XX. Században

• A harc megvívásának a fajtáji

- Hagyományos
- Unortodox
- Kevert - Aszimmetrikus

• Partizán és gerilla hadviselés

- Partizán mozgalmak a 2. világháborúban és utána
- Gyarmati, dekolonizációs háborúk
- Terrorizmus

• Aszimmetrikus hadviselés

Hadviselés fejlődése és ennek hatása a hadijogra

•Első generációs hadviselés

- Muskéta és vonalharcászat – 30 éves háborútól a napóleoni és az amerikai polgárháborúig

•Második generációs hadviselés

- Koncentrál tűzerő, anyagcsata – 1. világháború végéig

•Harmadik generációs hadviselés

- Mobil hadviselés – 2. világháború/Blitzkrieg, totális háború

•Negyedik generációs

- Aszimmetrikus hadviselés – a 2. világháborút követő gerilla, terrorista cselekmények
- Más vélemények szerint ez már hibrid hadviselés

•Ötödik generációs

- Hibrid hadviselés
- a harcmező digitalizációja, a mesterséges intelligencia használata és a biotechnológia

Hibrid hadviselés

- A hagyományos reguláris és az irreguláris hadviselés módszereinek, eljárásainak rugalmas alkalmazása, hogy az ellenséget működésképtelenné tegye úgy, hogy az erőszak szintje a konfliktus folyamán nem haladja meg a háborús szintet. (Hauser Gábor)
- A támadó az állam politikai, katonai, gazdasági, társadalmi, információs és infrastrukturális alrendszerének kritikus gyengéseit veszi célba. A nyílt és a fedett katonai és nem katonai eljárásokkal. (Kiss Álmos Péter)
- Szervezet bűnözői csoportok – hasonló működés, politikai célok nélkül?
- A hadijog alkalmazásának kérdései egy nem hagyományos konfliktusban

A háború/konfliktusok részeseinek szerepe a hadijog betartásában/betartatásában

- **Nemzetközi szervezetek**
  - Nemzetek Szövetsége (Népszövetség)
  - Egyesült Nemzetek Szervezete (*UN*)
  - Katonai szövetségek
  - Háborús bűncselekmények kivizsgálása
    - ❖ Nürnbergi, Tokiói perek
    - ❖ Európai felelősségre vonások
    - ❖ Nemzetközi Büntetőbíróság

A háború/konfliktusok részeseinek szerepe a hadijog betartásában/betartatásában

• **Államok**

- Társadalom szociokulturális, vallási háttere
  - ❖ Állami/társadalmi szintre emelt erőszak
  - ❖ Az ellenség/ellenfél denominálása ideológiai, vallási, faji alapon
- Jogi szabályozás
  - ❖ 2. világháború (Szovjetunió, Németország, Szövetségesek)
  - ❖ A konfliktus részeseinek a jogállása
- Haderők
  - ❖ Működés, saját veszteségek minimalizálása
  - ❖ Erőszak, mint eszköz (military necessity/collateral damages)
  - ❖ Fegyelem/parancsnoki felelősség
  - ❖ Hagyományok
  - ❖ Korábbi háborús tapasztalatok

A konfliktusok részeseinek szerepe a hadijog betartásában/betartatásában

- **Nem állami szereplők**

- Jogállásuk

- ❖ Hadviselő félként való elismerés
- ❖ Köztörvényes bűnözői státusz

- Modus operandi (cél szentesíti az eszközt)

- ❖ Kalkulált kegyetlenség az ellenség és a polgári lakosság ellen
- ❖ A határok összemosása
- ❖ Végsősorban: A humanitárius jog szándékos megszegése

- Az aszimmetrikus hadviselés szereplői

- ❖ Gerilla csoportok
- ❖ Partizán csoportok
- ❖ Terrorista szervezetek

A konfliktusok részeseinek szerepe a hadijog betartásában/betartatásában

- **Az egyes szereplők**

- Haderő tagjai

- ❖ Fegyelem, veszteségek, ellátás

- Gerillák, partizánok

- ❖ Bizonytalan jogállás, ellátás, magas veszteségek,

- Terroristák

- ❖ Bizonytalan jogállás, ellátás, magas veszteségek,

- ❖ Az állam megtagadta politikai fogoly/hadifogoly státuszt (IRA)

- ❖ Illegal civilian combatant státusz (Talibánok)

Magyar honvédség háborús alkalmazásával kapcsolatos szabályozás

- **Szabályozás**

- A mindenkor hatályos Harcászati Szabályzat (1924, 1938, 1939) rögzítette a harc közbeni és utáni magatartás szabályait

- **Valóság**

- A parancsnoki állomány, zászlóaljparancsnoktól felfelé az 1. világháborús szigorú gyakorlaton szocializálódott
- A hadműveletekben résztvevő alakulatoknál a túszedés, kivégzés, felkoncolás, sarcolás mindennapos, hivatalos és elfogadott gyakorlat volt

A honvédség brutalizálódása?

- **Elmélet**

- Van aki a keleti fronton látott, elkövetett háborús bűncselekményekhez, népiirtásban játszott szerephez köti a honvédség brutalizációját

- **Valóság**

- Az 1. világháborús tapasztalatok, hagyományok (szerb és orosz hadszíntér)
- A 2. világháború
  - ❖ Kárpátalja
  - ❖ Erdély
  - ❖ Délvidék
  - ❖ Hideg napok
  - ❖ Keleti front
  - ❖ Harctéri tevékenység
  - ❖ Megszálló-partizán ellenes tevékenység
  - ❖ Dél-Erdély 1944 ősze

- **Konklúzió**

A hadijog kérdései korunk konfliktusaiba

- **Hagyományos háborúk**

- Korea,
- Falkland-szigetek
- Vietnám
- Öböl-háború
- Dél-Szláv háborúk?

- **Felszabadító, gyarmati, dekolonizációs háborúk**

- Indokína
- Algéria
- Afrikai kontinens

- **Gerilla háborúk**

- Latin-Amerika
- Afrikai kontinens

- **Terrorista mozgalmak**

- Európa
- War on terror
- Közel-Kelet

Modern, aszimmetrikus hadviselés jogi kérdései

- Résztvevők
  - Különleges, katonai, rendőri erők – gerillák, terroristák - alkalmazási elvek
  - Lakosság – részben szándékosan elmosódott határok
- Terület
  - Nehezen járható, barátságtalan nagy kiterjedésű terep - nincs erőfölény
  - Helyismeret – rá utalva a helyi erőkre
  - Ki és mit kontrollál? - az ISAF a bázisokat, és a falvakat amíg ott van – minden mást a talibánok
- Alkalmazás- harcérintkezés szabályai
  - Kislétszámú, magasan képzett, motivált résztvevők, de a veszteségek érzékenyek -brutalizálódás
  - Technikai főlény, műhold, dron, tűztámogatás (gunships) – collateral damages
  - Gerillák – veszteségekre nem érzékenyek, motiváltak és a nyugati normák szerint kegyetlenek (ISIS)
- Média megjelenés
  - Konfliktus bemutatása, manipuláció
  - Mobil telefonok, sisak kamerák
  - Embeded -független média

Esettanulmány Irak/ISAF

- **Cpl. Benjamin Roberts-Smith SAS
Australian Army**

- Háborús hős, MG, VC
- 2006-2012 hatszor szolgált Afganisztánban
- 2017 vizsgálat háborús bűncselekmények miatt
  - Belső információk alapján - ethical whistleblower
- Vádak
  - Hadifoglyok kínzása, megölése (beavatás)
  - Erre adott parancsok
  - Civilek akció közbeni megölése
  - Saját bajtársai elleni erőszak
- Magyarázat
  - Spotter megölése - „Magányos túlélő” c. film
  - Beavatás - special forces kultúra vagy pragmatikus megközelítés
  - Alkohol fogyasztás, erőszakos viselkedés - harctéri és PTSD
  - Harc közbeni kegyetlenkedés - hot blooded killing

- **WO Eddie Gallagher NAVY SEAL, US NAVY**

- SEAL Team 7 -
- Nyolc tengerentúli missió
- 2017, Mosul ostroma - háborús bűncselekmény
- 2018 indult vizsgálat -letartóztatták
  - Korábbi ügyekben belső vizsgálatok
  - A bajtársai tanúskodtak ellene
- Vád
  - Egy sebesült ISIS fogoly megölése
  - Fotót küldött róla a barátainak
- Eljárás
  - 2019-ben Trump személyesen járt közre az őrizete kapcsán, utoljára Nixon idején - Calley - My Lai mészárlás
  - A törvényszék 7 vádpontból felmentette, csak a fotó kapcsán találták bűnösne
- Magyarázat
  - Korábbi fegyelmi ügyek,
  - „Vérszomjassá” vált a bajtársai szerint - brutalizáció
  - Harctéri és PTSD - ezek kezelése (alkohol,drog)
  - Több katona lesz öngyilkos mint ahány harc közben hal meg

Ukrajna - Gáza

- **Ukrajna**

- Hagyományos konfliktus?

- ❖ „Egy második generációs fegyverekkel vívott ötödik generációs háború”
    - ❖ Honvédő háború - totális háború
    - ❖ Civilek megfélemlítés erőszak, fosztogatás, gyilkosságok
    - ❖ Hadifoglyokkal való bánásmód
    - ❖ Partizán-gerilla háború

- **Gáza**

- Terror cselekmény? Aszimmetrikus hadviselés?

- ❖ Negyedik/ötödik generációs hadviselés
    - ❖ Kalkulált kegyetlenség- saját civil veszteségek
    - ❖ Szándékosan összemossák a határt a harcolók és a civil lakosság között
    - ❖ Az izraeli hadsereg belekényszerítése az erőszakspirálba
    - ❖ Közép -hosszútávon a médián keresztül a külföldi politikai, társadalmi döntéshozók kihasználása, manipulálása
    - ❖ Kinek, milyen szabályokat kell betartani - egy államnak mindent, a terroristáknak?

Összegzés I.

- **Hadi és humanitárius jog**
- A háborúk megvívásával kapcsolatos szabályok kialakítása, betartása, betartatása egy bonyolult, több rétegű, több szereplős szabályrendszer.
- Jogi szempontból a nemzetközi szervezetektől az egyénig tiszta, világos szabályokat tartalmaz.
- A szabályozás bármelyik szinten, bármely szereplő által megszeghető.
- Kiemelt felelősség terheli az államokat és nem állami szervezeteket

Összegzés II.

- **A háború és hatása a hadijog betartására**

- Taktikai szinten –elkerülhetetlen a humanitárius jog megsértése

- ❖ Háborús stressz
- ❖ Fegyelem, felelősségre vonás
- ❖ Cold blooded – hot blooded killings
- ❖ Fosztogatás-erőszak
- ❖ Milyen alakulat hajlamos a hadijogi szabályok megsértésére? Elit vagy büntető alakulatok

- Stratégiai szinten

- ❖ Egy adott állam/ szervezet hozzáállása a hadijog betartásához
- ❖ Szociokulturális/vallási háttér szerepe
- ❖ Az erőszak, mint stratégiai eszköz
- ❖ A résztvevő felek mennyire kívánják betartani vagy kihasználni a hadijog alkalmazását

Következtetés

- **Szabályok közé lehet-e szorítani egy háborút?**
  - Részben
  - Emberi tényező – taktikai szinten
    - ❖ Háborús pszichózis
    - ❖ Erőszak, bosszú, vagyoni érdekelttség
  - Csoport/állam érdekek
    - ❖ Erőszak, háborús bűncselekmények állami/szervezet szintű tudatos alkalmazása
    - ❖ Visszaélés a hadijoggal, kettős mérce alkalmazása
  - Felelősségre vonás
    - ❖ Esetleges
    - ❖ Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága

Vége!

**Köszönöm a megtisztelő
figyelmüket!**

Elérhetőségem: pmujzer@yahoo.com